ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ 20.08.2026 | Віллем Х. Буйтер & Енн К. Сайберт

Навіщо Ісландії до ЄС?

Оцінюючи плюси та мінуси вступу до ЄС та відмови від крони, ісландці мають визнати: єврозона захистить країну від фінансових шоків

29 серпня Ісландія проводить референдум щодо поновлення переговорів про вступ до Євросоюзу. Чи мають ісландці проголосувати «за»?

Будучи членом Європейського економічного простору, Шенгенської зони та Європейської асоціації вільної торгівлі, Ісландія вже користується вигодами вільного пересування товарів, послуг, людей та капіталу всередині ЄС. У фінансовому секторі країни діють ті самі стандарти регулювання, що й у країнах ЄС, а жителі Ісландії та гості цієї країни можуть їздити майже по всій Європі, минаючи паспортний контроль.

Але Ісландія не бере участі у процесі ухвалення рішень до ЄС; її звільнено від обов'язкового виконання правил Загальної аграрної політики (CAP) та Загальної рибальської політики (CFP) Євросоюзу; та вона зберігає власну валюту. Якби Ісландія, з її населенням близько 400 тисяч осіб, вступила до ЄС, вона отримала б місце у Єврораді, де її голос матиме таку саму вагу, як і голос найбільш населених країн ЄС.

Це не дрібниця. Ісландії як країні з невеликим населенням буде важко заблокувати повсякденні рішення ЄС. Але з багатьох питань, які країни ЄС вважають делікатними та важливими, у Єврораді потрібне одностайне схвалення.

Так, обов'язкове приєднання до політики CAP є мінусом, і ісландці вважають політику CFP серйозною перешкодою. На країну поширяться рибальські квоти та правила управління рибальськими господарствами, які встановлює ЄС. Їй також доведеться погодитись на колективний доступ до певних вод. Рибальська галузь та

рибальські поселення Ісландії можуть зазнати серйозних збитків. Але оскільки вигідне географічне положення Ісландії робить її стратегічно цінною для ЄС, вона має козирі на переговорах, і вже звучать пропозиції завершити переговори про вступ звільненням від норм CFP.

Багато вигод принесе приєднання до єврозони. Головна з них – підвищення фінансової стабільності.

Крім того, багато вигод принесе приєднання до єврозони. Головна з них – підвищення фінансової стабільності. Це критично важливо для будь-якого центробанку, оскільки кризи або навіть просто невизначеність через фінансову нестабільність унеможливлюють досягнення монетарних цілей. Без ефективного кредитора останньої інстанції та маркет-мейкера останньої інстанції навіть фундаментально здорові банківські системи можуть розвалитися через втечу вкладників або дефіцит ліквідності.

Маючи здатність емітувати національну валюту, центробанк унікально позиціонований для виконання ролі останньої інстанції, але лише в тому випадку, якщо кредити, які йому треба видавати, та активи, які йому треба купувати, будуть номіновані у його валюті. Якщо більшість активів та зобов'язань у банківській системі номіновано в іноземній валюті, він безсилий. Канонічним прикладом того, що може піти не так, стала банківська криза в самій Ісландії 2008 року.

Проблема не зникла. Банківська система Ісландії зменшилася – її активи дорівнюють приблизно 127відсотків ВВП країни (порівняно з приблизно 900 відсотками на початку 2008 року) – і вона суворіше регулюється. Але немає контролю за рухом капіталу, а банки мають значні довгострокові зобов'язання в іноземній валюті. Якщо Ісландія вступить до єврозони, тоді Євросистема зможе діяти як кредитор та маркет-мейкер останньої інстанції, запобігаючи новим кризам. Для країни з міжнародно-активною банківською системою однієї цієї причини може бути достатньо для вступу до ЄС.

Крім того, приєднання до єврозони відкриє Ісландії доступ до Європейського стабілізаційного механізму (ESM). У рамках програми макроекономічної стабілізації він надає недорогі кредити країнам із серйозними економічними труднощами. ESM надає фінансову допомогу для рекапіталізації проблемних банків та відкриває превентивні кредитні лінії для фундаментально здорових

членів єврозони. Він може діяти як маркет-мейкер останньої інстанції, купуючи суверенні облігації країн-учасниць, коли їм не вистачає ліквідності.

Так, перехід на євро має потенційні недоліки. Ісландія втратить можливість проводити монетарну політику та використати курс валюти для амортизації шоків. Якщо сьогодні по Ісландії вдарить негативний шок, який вимагатиме зниження реальних (з урахуванням інфляції) зарплат, девальвація миттєво вирішить це завдання. Без незалежного валютного курсу корекція номінальних зарплат може сповільнитись та спровокувати спотворення порівняльних цін. Єдина монетарна політика в єврозоні може виявитися невідповідною для Ісландії, якщо зовнішні шоки, з якими вона стикається, не будуть позитивно корелюватимуть, а її бізнес-цикли не будуть синхронізовані з єврозоною в цілому.

При оцінці таких компромісів важливо враховувати, що шоки залежать від валютного режиму. Саме тому вступ до єврозони має зменшити шоки, пов'язані з фінансовою нестабільністю, завдяки чому витрати членства в єврозоні виявляються меншими, ніж можна судити за даними минулих років.

Погляньте на нещодавню, підготовлену міністерством фінансів доповідь про варіанти розвитку для Ісландії. Доповідь хвалить стабілізуючу роль незалежного валютного курсу, відзначивши його сприятливий ефект, коли банківські банкрутства, що почалися в 2008 році, завершилися. Але шок цих банкрутств міг просто не статися, якби Ісландія входила до єврозони. Якщо Ісландія запровадить євро, її економіка зможе поступово стати більш гнучкою та більш схожою на економіку країн єврозони, при цьому майбутні шоки можна буде пом'якшити. Поки Ісландія зберігає помірне співвідношення держборгу до ВВП, вона має можливість реагувати на шоки та волатильність за допомогою бюджетної політики.

Водночас незалежний валютний курс може виявитися не так механізмом корекції, як причиною шоків та їхнім підсилювачем. Спекулятивні бульбашки, стадний ефект, ірраціональний оптимізм та багато інших феноменів можуть призвести до серйозного, стійкого розбалансування валютних курсів, при цьому країни з дуже маленькою економікою практично не здатні їх компенсувати. З двох скандинавських країн ЄС, які зберегли свої валюти (Данія та Швеція), навіть у найменшої за розмірами – Данії – розмір населення майже в 15 разів більший, ніж в Ісландії, а її ВВП більше майже в 12 разів.

Крім інших переваг, які може принести членство в ЄС, ісландці повинні визнати, що для такої крихітної країни, як у них, збереження власної валюти економічно безглуздо.

(c) Project Syndicate 2026

Віллем Х. Буйтер

Віллем Х. Буйтер (Willem H. Buiter) – колишній головний економіст Citibank та колишній член Комітету з грошово-кредитної політики Банку Англії, є незалежним економічним консультантом.

Енн К. Сайберт

Енн К. Сайберт (Anne C. Sibert) — почесний професор економіки Біркбек-коледжу Лондонського університету.